

# Riktlinjer för placeringar av barn och unga

Antagen av välfärdsnämnden 2025-06-05

## Dokumentinformation

|                          |                                  |
|--------------------------|----------------------------------|
| Fastställt av:           | Välfärdsnämnden                  |
| Fastställt, datum:       | 2025-06-05 § 81                  |
| Dokumentsansvarig:       | Områdeschef Område barn och unga |
| Ansvarig för revidering: | Områdeschef Område barn och unga |
| Gäller för:              | Sektor social välfärd            |
| Gäller till:             | Till nästa revidering            |

# Innehållsförteckning

|                                                                             |   |
|-----------------------------------------------------------------------------|---|
| Dokumentinformation .....                                                   | 2 |
| 1 Inledning .....                                                           | 4 |
| 2 Definitioner .....                                                        | 4 |
| 3 Syfte och innehåll .....                                                  | 5 |
| 4 Målgrupp och avgränsningar .....                                          | 5 |
| 5 Ärendets gång .....                                                       | 5 |
| 5.1 Inför en eventuell placering .....                                      | 6 |
| 5.2 Akuta placeringar .....                                                 | 6 |
| 5.3 Checklistor och rutiner.....                                            | 6 |
| 5.4 Upphandling och avtal.....                                              | 6 |
| 5.5 Uppföljning av pågående placering .....                                 | 7 |
| 5.6 Avslutning av placering .....                                           | 7 |
| 6 Grunder för placering.....                                                | 7 |
| 6.1 Placering enligt socialtjänstlagen .....                                | 7 |
| 6.2 Placering enligt lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga...    | 8 |
| 6.3 Placering enligt lagen om stöd och service för vissa funktionshindrade. | 9 |

# 1 Inledning

Riktlinjen fokuserar på de uppgifter som socialtjänsten ställs inför när barn och ungdomar, i åldrarna 0 – 20 år, behöver vård utanför det egna hemmet. En placering för vård är ett stort ingrepp i det enskilda barnets eller ungdomens liv och får också konsekvenser för den övriga familjen. Barnets nätverk ska involveras utifrån vad som bedöms som barnets bästa. Vården i familjehem, jourhem, stöd-boende eller hem för vård eller boende (HVB) ska vara trygg och säker samt svara mot barnets eller ungdomens specifika behov av stöd och hjälp.

I sin verksamhet för barn och unga ska socialtjänsten särskilt uppmärksamma barn och ungdomar som riskerar att utvecklas ogynnsamt (5 kap 1 § SoL). Socialtjänsten ska i nära samarbete med hemmen, sörja för att de barn som riskerar att utvecklas ogynnsamt, får det stöd de är i behov av. För de barn eller unga som behöver vård utanför hemmet är kommunen skyldig att erbjuda vård antingen i hem för vård eller boende (HVB) eller i familjehem (6 kap 1, 2 §§ SoL).

Familjehemsvård är idag den vanligaste vårdformen för barn och unga, men den kan inte ersätta institutionsvård för barn och ungdomar som behöver särskilt hög omhändertagandegrad och professionellt inriktad vård och behandling. Vid val av vårdform ska i varje enskilt fall prövas vilken vård som är lämpligast. Lidköpings kommun strävar efter att kunna ge stöd på hemmaplan genom s.k. hemmaplanslösningar.

I dokumentet anges socialnämnd, vilket i Lidköpings kommun motsvaras av välfärdsnämnden. Detta då socialnämnd är benämningen enligt socialtjänstlagen.

## 2 Definitioner

### **Hemmaplanslösning**

En hemmaplanslösning i Lidköpings kommun avser en behovsprövad stöd- och hjälpinsats av behandlingskaraktär som kommunen tillhandahåller inom ramen för verksamhet i kommunens regi. Det kan avse en öppenvårdsinsats såväl som en intern HVB-/stödboendeplacering. Insatsen sker inom kommunens geografiska område. Syftet med hemmaplanslösning är att bidra till en kvalitativ och kostnads-effektiv lösning där barn och unga kan få vara kvar i sitt sociala sammanhang genom att ha möjlighet att exempelvis behålla sina kompisar och fritidsaktiviteter samt att vara kvar i samma skola.

### **Öppenvård**

Med öppenvård inom socialtjänsten menas en insats som är under en begränsad del av dygnet. Den kan ges i lokal, på annan plats eller i den enskildes hem och omfattar inte något boende med heldygnsvård. Exempel på öppenvård är familje-behandling och kontaktfamilj.

### **Familjehem**

Ett familjehem är ett enskilt hem som på uppdrag av socialnämnden tar emot barn för stadigvarande vård och fostran och vars verksamhet inte bedrivs yrkesmässigt.

### **Jourhem**

Enskilt hem som på uppdrag av socialnämnden eller motsvarande tar emot barn och ungdomar för tillfällig vård och fostran och vars verksamhet inte bedrivs yrkesmässigt.

### **Stödboende**

Boende som tillhandahåller platser för heldygnsvistelse avsedda för personer som behöver insatser i form av tillsyn och stöd, men inte vård eller behandling. Stödboende som insats kan endast beviljas från 16 års ålder till 21 års ålder. Mellan 16 och 18 år ska det finnas särskilda skäl till att insatsen ska beviljas.

### **Hem för vård eller boende**

Hem för vård eller boende (HVB) tillhandahåller platser för heldygnsvistelse tillsammans med insatser i form av vård eller behandling. Förkortningen HVB används fortsättningsvis i riktlinjen. Med internt HVB menas en verksamhet i kommunens egen regi och med externt HVB menas en verksamhet som drivs av en privat aktör.

## **3 Syfte och innehåll**

Riktlinjen är ett övergripande styrdokument för socialtjänstens arbete inför placering i HVB. Riktlinjen ska främja insatser på hemmaplan och ge medarbetare, som arbetar med placerade barn och unga, stöd och vägledning i arbetet.

Riktlinjen kan användas för placeringar i familjehem och stödboende.

Riktlinjen är ett komplement till lagar, föreskrifter och allmänna råd samt socialstyrelsens handböcker.

## **4 Målgrupp och avgränsningar**

Riktlinjen omfattar socialtjänstens arbete med barn och unga 0-20 år, som behöver vård utanför det egna hemmet med stöd av beslut om vård enligt socialtjänstlagen (SoL) eller lagen med särskilda bestämmelser för vård av unga (LVU). Den omfattar även ensamkommande barn, men inte vid anvisningstillfället.

Undantag kan gälla placering på Statens institutionsstyrelse (SiS) eller vid behov av skydd på grund av våld eller hedersrelaterat våld.

Riktlinjen omfattar inte barn som får insatsen boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn och ungdomar, som behöver bo utanför föräldrahemmet enligt 9 § första stycket p 8 lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS).

## **5 Ärendets gång**

Nedan följer en beskrivning av ärendets gång.

## 5.1 Inför en eventuell placering

Vi strävar alltid efter att placering i vår egen verksamhet ska ske i första hand.

När det kan vara aktuellt med en HVB-placering så ska samråd ske med enhetschef och/eller samordnare för HVB-enheten.

Extern placering är främst aktuell vid problem som missbruk, kriminell livsstil, hedersrelaterad problematik och behov av skydd.

Om en placering i vår egen verksamhet inte är möjlig utifrån platsbrist eller andra skäl som matchning kan en extern placering vara aktuell.

Enhetschef har delegation på att fatta beslut avseende placeringar på våra egna HVB, stödboende och familjehem. Ordförande eller ersättare har delegation på externa HVB och SiS.

I beslutsunderlag gällande vård utanför det egna hemmet ska det framgå

- grund för handläggarens förslag till vald insats och vilka alternativa insatser som övervägts samt en bedömning om placering i nätverket kan göras
- motivering till varför behovet inte kan tillgodoses på annat sätt än genom vård utanför det egna hemmet
- förslag till beslut ska vara tidsbegränsat förutom vid stadigvarande familjehemsplacering
- redogörelse för vilka mål som ska uppnås med placering och vad som behöver ske för att vården ska upphöra
- en redogörelse för hur placeringsformen kan tillgodose barnets eller den unges behov

## 5.2 Akuta placeringar

Ibland uppstår det akuta situationer där bedömning måste göras om placering utan att man har haft möjlighet att genomföra alla steg enligt riktlinje. Akuta placeringar görs alltid inom ramen för en pågående utredning enligt 11 kap 1 § SoL. Om man under utredningen ser ett fortsatt behov av placering på HVB så ska man följa den ordinarie arbetsgången enligt riktlinje.

Vid behov av en akut placering så ska man sammankalla till ett samordningsmöte med berörda för planering.

Vid akuta placeringar så fattas ett tidsbegränsat beslut som följer utredningstiden.

## 5.3 Checklistor och rutiner

I "Vårt arbetssätt" finns en process för placering på HVB där det finns checklistor och rutiner att följa för att säkerställa att alla moment görs korrekt.

## 5.4 Upphandling och avtal

Lidköpings kommun har upphandlat externa HVB via Sveriges Kommuner och Regioners nationella inköpscentral ADDA. Det är endast på grund av platsbrist

eller om behovet inte kan tillgodoses av upphandlade leverantörer som andra alternativ kan komma ifråga. Det kan då bli aktuellt med en förenklad upphandling som ska dokumenteras enligt rutin för direktupphandling. I "Vårt arbetssätt" finns rutin och checklista för vad man ska tänka på avseende rekrytering och avtal med HVB.

## 5.5 Uppföljning av pågående placering

Enligt lagstiftning ska placeringar både i familjehem och på HVB redogöras för nämnden minst var 6:e månad. Detta sker genom ett så kallat övervägande av vården eller en omprövning av vården beroende på vilken lagstiftning som ligger till grund för placeringen. Handläggare följer upp vården var 6-8:e vecka eller utifrån handläggarens bedömning. I samband med detta ska alltid ett enskilt samtal med den unge erbjudas.

När ett HVB begär en tilläggskostnad på dygnsavgiften ska det hanteras enligt rutin som finns i vårt arbetssätt.

## 5.6 Avslutning av placering

Det är viktigt att man redan från början planerar för avslutet av placeringen. Det ska finnas en tydlig planering för avslutet av vården när beslut om placeringen fattas.

Det är ofta lämpligt att inför ett avslut av en placering ordna ett möte för en gemensam planering då en samordnad individuell plan (SIP möte) tas fram för barnet eller den unge när hen kommer hem.

# 6 Grunder för placering

En placering av barn och unga kan genomföras med stöd av tre olika lagar och nedan följer en beskrivning av dessa lagar.

## 6.1 Placering enligt socialtjänstlagen

Socialtjänstlagen, SoL, reglerar olika former av rättigheter och skyldigheter för individen och samhället. I SoL utpekas särskilda målgrupper där socialtjänsten har ett utökat ansvar till exempel barn som är placerade utanför det egna hemmet. SoL reglerar individers rätt till stöd om personen inte själv kan tillgodose dem eller på annat sätt få dem tillgodosedda. Den enskilde ska genom biståndet tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Biståndet ska utformas så att det stärker hens möjligheter att leva ett självständigt liv

Socialnämnden ska bland annat i nära samarbete med hemmen sörja för att barn och unga som riskerar att utvecklas ogynnsamt får det skydd och stöd som de behöver samt vård och fostran utanför det egna hemmet om det är motiverat utifrån barnets eller den unges bästa. Socialnämnden kan som regel ge föräldrar och barn och unga det stöd och den hjälp som de behöver genom frivilliga former inom socialtjänsten.

Om en placering görs enligt SoL är det vårdnadshavarna som samtycker till hur vården ges och hur umgänget regleras. Beslut under en pågående placeringen görs i samråd med vårdnadshavaren och den unge. Var sjätte månad görs ett övervägande om behovet av vård fortsatt finns.

Om vård inte kan ges på frivillig väg, om samförstånd inte nås med föräldrarna och i vissa fall den unge själv, kan förutsättningar finnas för att bereda den unge vård i alla fall. Hur detta ska gå till regleras i lagen om LVU lagstiftningen.

## 6.2 Placering enligt lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga

Placering enligt lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU, kompletterar SoL i situationer när frivilliga insatser inte är möjliga. För att LVU ska vara tillämplig måste samtliga förutsättningar nedan vara uppfyllda:

det ska föreligga ett missförhållande som har anknytning till den unges hemmiljö enligt 2 § LVU, de så kallade miljöfallen exempelvis fysisk eller psykisk misshandel, brister i omsorgen eller annat  
*och/eller*

- att det ska föreligga ett missförhållande kring den unges eget beteende enligt 3 § LVU, de så kallade beteendefallen exempelvis missbruk, brottslig verksamhet eller annat socialt nedbrytande beteende
- missförhållandet ska medföra att det finns en påtaglig risk för att den unges hälsa eller utveckling skadas
- behövlig vård kan inte ges på frivillig väg.

Förvaltningsrätten beslutar om vård enligt LVU, efter ansökan av socialnämnden. Om socialnämnden inte kan invänta ett beslut från domstolen om LVU vård kan nämnden besluta om ett omedelbart omhändertagande.

LVU ska alltså tillämpas först när det visar sig att det *inte går* att få samtycke till den vård som är behövlig för den unge. Med behövlig vård avses att hela den planerade vården ska kunna genomföras, både på kort och lång sikt. Om vårdnadshavare samtycker till vård, men den unge inte gör det, kan LVU lagstiftningen tillämpas. Socialnämnden har inte bara en befogenhet att ingripa till den unges skydd, utan även ett ansvar då frivilliga åtgärder inte är möjliga. Grundtanken när det gäller LVU-vård är att den inte ska pågå längre än nödvändigt och att den ska vara inriktad på att den unge ska återförenas med sina föräldrar så snart det är möjligt. När vård inte längre behövs ska socialnämnden besluta att vården ska upphöra och förbereda en återförening mellan den unge och dennes vårdnadshavare. Ett övervägande eller omprövning görs var sjätte månad, då man bedömer om det finns fortsatt behov av vård. Vården enligt LVU kan utföras på olika sätt beroende på barnets behov till exempel i ett HVB-hem, SiS-institution eller i ett familjehem.

LVU § 2 kan tillämpas när barn är mellan 0-18 år. LVU § 3 kan användas när barn är mellan 0 och till och med 20 år men blir i praktiken använd när den unges eget beteende (vanligtvis i tidig tonår och uppåt) blir en påtaglig risk för tonåringens hälsa och utveckling.

Om en placering görs enligt LVU har socialnämnden möjlighet att även fatta beslut om att hemlighålla barnets vistelseort och inskränka umgänget mellan vårdnadshavare och den unge, om bedömningen görs att det är bäst för barnet.

## 6.3 Placering enligt lagen om stöd och service för vissa funktionshindrade

Lagen om stöd och service för vissa funktionshindrade (LSS), är en rättighetslag för en viss grupp människor med stora och varaktiga fysiska eller psykiska funktionsnedsättningar. Kännetecknande för en rättighetslag är följande:

- definierad personkrets som beskriver vilka som omfattas av lagen, i LSS finns tre personkretsar
- beskrivning av de rättigheter (insatser) som individer med personkretstillhörighet kan begära, i LSS finns tio insatser
- överklagningsrätt, avseende i lagen angivna rättigheter, enligt den ordning som gäller för förvaltningsbesvär.

En av de tio insatserna i LSS är bostad med särskild service för barn och ungdomar eller boende i familjehem (LSS 9 § 8). I lagens proposition (prop 1992/93:159) beskrivs att ett mål för insatserna med lagen bör vara att svårt funktionshindrade barn och ungdomar ges möjlighet att så långt det är möjligt växa upp i sina föräldrahem. En förutsättning är att föräldrarna ges ett bra samhällsstöd som exempelvis avlastning. Utgångspunkten bör vara, att med föräldrahemmet som bas, hitta den bästa lösningen för barnet eller den unge.

Insatsen bostad med särskild service för barn och ungdomar eller boende i familjehem omfattar barn och unga med stora omfattande behov som kan kräva kvalificerad särskilt utbildad personal, teknisk utrustning och särskild omvårdnad, inte minst i medicinskt hänseende. I insatsen ingår möjlighet till fritidsverksamhet, kulturella aktiviteter och vid behov ledsagning. Behov av insatsen kan även uppkomma på grund av skolgång på annan ort.

Boende i bostad med särskild service för barn och ungdomar är aldrig en ersättning för föräldraskapet, utan ett komplement. Det är en frivillig boendeform och ska i förhållande till barnets hem erbjuda en kompletterande varaktig uppväxtmiljö. Insatsen kan endast bli aktuell för ett barn med omfattande funktionshinder och som på grund av det har behov av detta särskilda stöd. Omsorgssvikt på grund av brister i föräldraförmågan utreds på andra grunder.